

UNITÁRIUS ÉLET

XXXVIII. ÉVFOLYAM 3. SZÁM

1984. MÁJUS–JÚNIUS

PÜNKÖSD

ApCsel. 2,1–41.

Mint egy felvillanó ünnepi fény, mint egy rövid életű „királyság”, úgy jelenik meg napjainkban a „hetek-ünnepe”, vagyis a húsvétot hét héttel követő pünkösd. Karácsony meghitt családi hangulata, húsvét tavaszt köszöntő és a megújuló életet hirdető örömmüzenete mintha hiányoznának ebből a szép, ősi ünnepből. Izrael jeles napnak tartotta, és részben aratási (a zsengék) ünnepének tekintette, másrészt a Sínai-nál történt törvényadásra emlékeztető pünkösdkor.

Az ortodox hagyomány szerint a pünkösd Szentlélek kitöltetése mintegy befejező mozzanata volt Krisztus engesztelő munkájának. Régebben egy egész hétig tartott az ünneplés, majd két napra rövidült. Tertullian régi ünnepnek nevezi, vagyis az apostolok idejében már kialakult kultusza lehetett. Volt vigíliája böjttel, mikor is keresztvizet szenteltek. Pünkösd táján kezdődött a bérálás, a protestánsoknál pedig a konfirmálás.

A prédikátorok, szószékeiken, tehetségük és beállítottságuk szerint általában élénk színekkel ecseteltek, dramatizáltak ama pünkösd lélek kitöltését: Hogyan húzódtak meg a tanítványok, űzött vadakként, megriadva, amikor drága mesterüket oly megrendítő körülmények között veszítették el; hogyan féltették életüket a felizgatott tömeg haragjától, s hogyan omlott össze bennük a hit, sőt egy egész világ, amelyről oly szívesen álmodoztak, míg a Názáreti köztük volt, előttük járt. Értelmetlen és céltalan lett minden, amiért eddig lelkesedtek, amiben reménykedtek. Ötven napig húzták meg magukat valahol a város szélén, bezárt ajtók mögött, amikor is egyszerre mintegy sebesen zúgó szélnek zendülése töltötte meg a házat... és megjelentek kettős tüzes nyelvek... és a tanítványok megteltek Szentlélekkel.

Igy tudósít a szentírás az akkori eseményekről. Sok-sok hívő nemzedék fogadta azt így el, csodálkozó, lelkes áhitattal, és ünnepelt fenntartás nélkül ezekben a napokban.

Napjaink embere, aki szereti a realitások szemszögéből nézni a világot, talán ezért siklik el a pünkösd történések felett, mert a tüzes nyelvek formájában megjelenő Szentlélek számára túl csodás, irreális. Talán ebből a megítélésből következően nem veszi észre az egykori beszámoló lényegét, az idézett bibliai leírás második felét, amely — a költői kereten túl — elmondja, hogy Péter miként állt ki a város piacterére, és hogyan mondta el gyűjtő hatású beszédét, a krisztusi életforma megvallását, aminek hatására a hallgatók közül mintegy háromezren melléje szegődtek, s ezzel lényegében megvetették alapját a keresztény egyháznak.

Ha a bibliai pünkösd események költői bevezetése nem téveszt meg, rá kell jönnünk, hogy ott nem egy pillanatnyi, múló és soha nem ismétlődő történetről van szó. Akkor a tanítványok lelkében és gondolkodásában egy olyan fontos és döntő változás zajlott le, amely igen tanulságos és örök, általános érvényű. A pünkösd tanítás nem egy napra szól, hanem egy egész életre.

Míg mesterük fényében és oltalmában húzódtak meg a tanítványok, nemigen volt önálló megnyilatkozásuk, Jézus irányítását élvezték. Húsvét után el-

veszett lábuk alól a talaj, megriadtak, tanácstalanokká váltak. Ötven nap telt el, míg lelkileg újra magukra találtak, s ekkor szinte átalakultak, lelkileg, szellemileg nagykorúak lettek. Felébredt bennük a hivatástudat, az elkötelezettség érzése, és bátor kiállásuk tette képessé ezeket az öntudatlan embereket, hogy merjék továbbvinni a jézusi szellemet, megszervezni az újabb tanítványi csoportokat. Valóban új lelkület hatotta át őket, amely nélkül soha nem lett volna keresztény egyház.

Hibás értelmezést adnánk a pünkösd bibliai eseményekről, ha csak a Szentlélek csodás kitöltését hangsúlyoznánk ez alkalomból, mert igaz ugyan, hogy a Csel. 2,4 így informál: „...megtelének mindnyájan szent lélekkel...”, de ez ellentmondásnak tűnik a mózesi tanítással szemben, miszerint Isten az embert már eleve „élő lélek” teremtette, formálta. A bibliai szövegek számtalan helyen utalnak arra, hogy az ember azért kedves és kiváltságos teremtménye Istennek, mert léleknek szellemnek hordozója (I. Ján. 4,13) („Isten a maga lelkéből adott minekünk.”)

Vitathatatlan, hogy az ember azáltal vált ki az élőlények sorából, hogy lelke, szelleme és érzelmei és értelmi képességei a legfejlettebbek. De az is nyilvánvaló, hogy az ember születése pillanatában nem kész, kifejlett szellemi, erkölcsi lényként érkezik a világba. Csak fokozatosan leszünk teljes értékű emberekké. (Miként más vonatkozásokban is, az egyén fejlődése megismétli a faj fejlődését.) Éppen ez a csodálatos emberi életünkben, hogy bár fizikailag elértük fejlődésünk csúcsát, sőt itt-ott már a visszafejlődés is tapasztalható, szellemileg, lelkileg még tart az evolúció, még messze vagyunk a tökéletességtől.

A fejlődés nem mindenkor töretlen és egyetemesen felfelé ívelő. Egyének és népcsoportok megállhatnak egy-egy lépcsőfokon, vagy nem érik el a maximális fejlettséget.

A cél: emberségünk tudatos vállalása, s ezzel együtt hivatásunk, kötelességeink, egyetemes feladataink pontos felismerése. Ama pünkösd napján a tanítványok szép példája bizonyította, hogy mekkorát léphet az ember ezirányban, ha jó ügy szolgálatába áll, és arra elkötelezi magát. Pünkösd a felületes megítélésben egy apró kis mozzanatnak tűnik a kereszténység történeti kialakulásában. Sokan nem ismerik fel jelentőségét, holott bátran állíthatjuk, hogy az hitelvi és pszichológiai értelemben talán még túl is nő a többi nagy ünnep mondanivalóján.

Pünkösd nem egy-két napra korlátozódó tanítást sugall. Ösztönző jelentősége egy életre kell hogy hasson. Mindenkor mindenkit arra kell tanítania, hogy miként Péter és a többi tanítvány bátran kiálltak, hitet tettek Jézus szellemében a fejlődés és haladás mellett, úgy minden embernek szolgálnia kell azokat a jó ügyeket, amelyek az emberiséget előbbre viszik. Senki nem élhet csak önmagának, saját érdekeinek és kényelmének. Ha jó tanítványai akarunk lenni a Názáretinek, akkor nekünk is elkötelezettséget kell vállalnunk mindhalálig Istenország építésében, amely nem más, mint az isten- és emberszeretet boldog, földi állapota, melyben Isten szolgálata egyet jelent az ember szolgálatával.

Bajor János

IARF Tokio 1984

Az International Association for Religious Freedom, az unitárius és más szabadelvű keresztény és más világvallások szabadelvű képviselői idei, háromévenként esedékes kongresszusukat Japánban tartják az ott működő és mintegy ötmillió tagot számláló világi buddhista szervezet, a Risszo Kosei-kai meghívására.

Az IARF 1900-ban alakult az amerikai Bostonban, és a megalakulás óta munkatársai közt helyet foglaltak az ázsiai világvallások szabadelvű képviselői is.

E szervezet ezidei elnöke dr. Nykkio NIWANO, a világszerte ismert egyházi békeharcos, aki legutóbb az elmúlt leszerelési világkongresszuson New Yorkban is felelősséget vállalt szervezetünk képviselőjeként. A főtitkár Diether Gehrmann német-amerikai unitárius lelkész. Az alelnök Roy Smith az angliai, pénztáros dr. E. Pickett az amerikai unitárius univerzalisták képviselője. Valamennyien jártak már hazánkban és látogatást tettek az Állami Egyházügyi Hivatalban is.

A konferencia témája: Nyugat találkozási Kelettel, a világvallások kölcsönhatásának vizsgálata a béke szolgálatában.

A munkacsoportok mindegyikében a megbeszéléseket egy európai és egy japán személyiség fogja koordinálni.

Egyházunk képviselőiben részt vesznek a kongresszuson dr. Ferencz József püspök, aki a szervezet végrehajtó bizottságának is tagja, Bartók Béla főgondnok, Bajor János főjegyző-püspökhelyettes és Szent-Iványi Ilona lelkész.

Az európai küldöttek együtt indulnak külön gépen Frankfurtból júl. 21-én. A kongresszus üléseit júl. 27. — aug. 2. napjain tartják.

Az angliai unitáriusok

Évi közgyűlésüket a tengerparti Brighton közelében épült új University of Sussex campusán tartották Arthur Long teológiai dékán, ezidei elnök vezetésével, ápr. 13–16. napjain. A beszámolóban Roy Smith főtitkár ismertette az év legfontosabb eseményeit és eredményeit.

A jövő évi közgyűlés színhelyét a skóciai Dundee városát választották. 1986-ban a közgyűlést Leicester városában tartják.

Ebben az esztendőben lesz a oxfordi unitárius teológiai főiskola a Manchester College fennállásának kétszázadik évfordulója, melyre sok régi diákot is várnak külföldről is.

A közgyűlésen a meghívott vendégek közül felszólaltak: dr. Eugen Pickett, az amerikai unitárius univerzalisták lelkész-elnöke, dr. Kovács Lajos kolozsvári püspök, Bartók Béla főgondnok, aki püspökünk jókívánságait is tolmácsolta, s végül Diether Gehrmann, az IARF főtitkára, aki a júl. 27-én Tokióban

kezdődő IARF világkongresszusra hívta fel a szép számmal jelenlevő küldöttek figyelmét.

A vendégek tiszteletére Roy Smith főtitkár fogadást adott. A közgyűlés előkészületi munkálatait, mint évek óta, Christine Hayhurst főtitkár helyettes végezte.

Az ünnepi istentiszteleten a szolgálatot dr. E. Pickett végezte, tolmácsolva a testvér amerikai unitárius univerzalista egyház jókívánságait.

A közgyűlés egyhangúan ismétlő választott a jövő év elnökéül, Newcastle város unitárius nőszövetségének elnöke személyében.

Köszönjük a közgyűlésről küldött meleg hangú testvéri üdvözlőt.

Lorenzo Azértis

Száz esztendővel ezelőtt született Pozsonyban az ottani tanítóképző tanára, Orbók Mór fiaként a későbbi dr. Orbók Loránd, akinek színírói tehetségére a hazai színházi világ hamar felfigyelt.

A régi unitárius családban született fiatalember az érettségi után a kolozsvári egyetemen szerzett tanári diplomát német és francia nyelvből, és bölcsészettudományi fokozatot.

A fiatal tanár-író 1914 nyarán Franciaországba ment tudása gyarapítására. Ott érte az első világháború kitörése és a Kuncz Aladár által megírt „fekete kolostor”-ba történt internálás. Francia menyasszonya rokonságának segítségével két évvel később szabadult, és spanyol földre menekült.

Itt új hazája iránti tiszteletből vette fel a spanyol hangzású Lorenzo Azértis nevet. Barcelonában vette feleségül Jeanette Detré-t, s mint spanyol nyelven író vált világszerte ismertté. Fogadott hazája iránti tiszteletből a nagy spanyol festő, Goya életútját írta meg Los Caprichos c. darabjában. Egyik munkájában Casanova életét rajzolta meg. Műveit német, skandináv és más európai színpadokon is játszották.

1924. jún. 20-án váratlanul elhunyt. Spanyol földön helyezték testét örök nyugalomra. A magyar követség piros-fehér-zöld színekkel díszített koszorúja búcsúztatta hazájától.

Irodalmi hagyatékának egy része a Színháztudományi Intézet birtokába került, s így megmaradt az utókor számára.

— f j —

NAGYPÉNTEK

A budapesti Nagy Ignác u. templomban a nagypéntek délutáni istentiszteleten Szent-Iványi Ilona imádkozott, majd elhangzott szalagról az az 1968. évi Passio, melyen Filep Imre és Nagy Sándor énekeltek a két vezető szerepet. A Budapesti Átutazó dr. Kovács Lajos kolozsvári püspök mondotta a záró imádságot és áldotta meg a szép számmal jelenvoltakat.

Pünkösdi imádság

Gondviselő Isten! Imádlak a lélek kitöltésének, az öskeresztény egyház megalakulásának gyönyörű ünnepén. Hálát adok, hogy ragyogó napod új életet fakaszt a tavaszi megújulásban, mint ahogy lelked ereje hitet, bátorságot, lelki fényt fakaszt a megriadt tanítványok lelkében. Amiképpen a tavaszi meleg napsugár szétárad a természet életén, s hatására új élet indul, úgy a szentlélek tüze is felolvasztja az emberi szívek közönyét, lelki életünk dermedt telét, és nyomában hit, bátorság, új reménység fakad pünkösdi ünnepén. Te vagy, ki megerősít bennem is a hitet, s Jézus tanításai alapján vezetsz a keskeny, de boldogabb életre vezető úton. Jézus tanításai által ismerem meg atyai jószágod szüntelen gondosságát irányomban. Vezérelj úgy életemet, hogy a pünkösdi hit, mely a Mester tanításaiból a lélek erejével a tanítványokra szállt, és erővel, hittel, életkedvvel töltötte meg lelküket, nyilván ki bennem is, s emeljen fel az evangéliumi hit dicsőséges magaslatára. Itt, ezen az ünnepi magaslaton, a lélek tüze egészen le rólam minden gyarló, önző emberi érdeket, hogy megmaradhassak örömet fakasztó, áldásokat osztogató jézusi tanítványnak, igazi embernek. Áldom szent nevedet, hogy a földi élet szüntelen megújulásának s a lelki élet örökévalóságának hitét megtartottad bennünk. Add, hogy az élő hit emeljen fel a tévelygések útjairól, hogy érezhessem a szentlélek kitöltésének melegét felebarátaim iránt tanúsított jócselekedeteimben. Töltsd ki reám minden nap lelkednek erejét. Küldd hozzám is a bátorító szentlelket, hogy mint sebesen zúgó szél, mint kettős tüzes nyelv szálljon rám, mint gyógyító balzsam, mint derűt fakasztó, melegséget árasztó májusi napsugár. Ámen.

Benedek Ágoston

Budapesti Egyházközi Bizottság

Megalakult az Országos Béketa-nács keretében már működő országos Egyházközi Békebizottság budapesti helyi szerve, melynek mintegy 350 lelkész jellegű tagja van. Az Új Városháza dísztermében tartott alakuló ülésen Bostfai Károlyné, a Hazafias Népfront budapesti bizottságának vezető titkára mondott megnyitót, majd — előterjesztésére — megválasztották a budapesti bizottság elnökségi tagjait, akik közt minden budapesti nem katolikus egyház képviselve volt. Majd a bizottság javaslatára a budapesti egyházközi békebizottság elnökéül dr. Schweitzer József főrabbit, titkárának Huszti János unitárius lelkészt, alelnöknek dr. Koren Emil és Adorján József espereket választották meg.

Eredményes jó munkát kívánunk az új bizottságnak.

A MAGYARORSZÁGI EGYHÁZAK ÉS VALLÁSFELEKEZETEK ORSZÁGOS TALÁLKOZÓJÁNAK FELHÍVÁSA

1984. március 29.

1.

A magyarországi egyházak és vallásfelekezetek vezetői és képviselői március 29-én az Országházban tanácskozást tartottak arról, milyen felelősséggel tartoznak a hívő emberek a hazáért és az emberiségért. Mindannyiunkat, akik a tanácskozáson részt vettünk, áthatott a közös hitbeli meggyőződés: az élet és béke Isten legdrágább földi ajándéka, a háború viszont bűn Isten és ember ellen. Ezért az élet és béke védelme minden hívő ember szent kötelessége.

2.

Hálás szívvel tanúsítjuk: hazánkban a vallásos emberek hitüket háborítatlanul gyakorolva más világnézetű honfitársaikkal együtt hazánk és társadalmunk mai életének, békés jövőjének építésében is odaadással részt vesznek. Felelősségünket különösen átérezzük most, amikor hazánkban — a világ más országaival együtt — veszélyes nemzetközi helyzettel és nehéz gazdasági gondokkal kell megküzdenie. Mert minél nehezebb idők járnak, annál nagyobb a felelősségünk.

Ezért alapvetően fontosnak tartjuk hazánk és társadalmunk kialakult, szilárd nemzeti egységének megbecsülését, megőrzését és tovább fejlesztését. Országunk több évtizedes, biztató fejlődése, amelynek gyümölcseiből valamennyien részesedünk, csak ennek az egész társadalmat átfogó, széles nemzeti egységnek az alapján építhető tovább.

Felhívjuk hittestvéreinket:

— áldozatos szeretettel, szilárd elkötelezettséggel, fokozott mértékben segítsék népünk erőfeszítéseit elért eredményeink megőrzésére és békés fejlődésünkért, tudva azt, hogy ez csak a közösen vállalt felelősség és a közös cselekvés eredménye lehet!

Most, amikor hazánkban szomorú szívvel emlékezünk a fasizmus és a háború negyven évvel ezelőtti szörnyű pusztítására és áldozataira, tudatában vagyunk annak is, hogy országunk zavartalan fejlődésének alapvető feltétele Európa és a világ békéje. Ezt a békét és vele együtt magát az életet halálosan fenyegeti egy termonukleáris háborús katasztrófa veszélye. Ennek el-

hárítására — ma jobban, mint valaha — minden erkölcsi felelősséget érző embernek össze kell fognia! Kérjük ezért hiveinket és gyülekezeteinket:

- még nagyobb buzgósággal törekedjenek megismerni Isten béke-akarátát és aszerint cselekedni;
- teljes szívvel vegyenek részt társadalmunk és kormányzatunk békére irányuló fáradozásaiban.

3.

Isten iránti hálával látjuk, hogy a hívő emberek és az egyházak világszerte egyre szélesebb körben és egyre határozottabban lépnek föl az élet és béke védelmében. Ez is arra indít minket, hogy kérelemmel forduljunk más országokban élő hittestvéreinkhez:

- még erőteljesebben emeljük föl szavunkat — összefogva más békeszerető emberekkel — a fegyverkezési verseny fokozása és az erőfölényre törekvés ellen, a nukleáris fegyverek teljes betiltásáért és az általános leszerelésért;
- követeljük minden vitás kérdésben a békés tárgyalások türelmes folytatását;
- küzdjünk egy igazságosabb gazdasági-társadalmi világrendért, minden ország, nép és faj közös biztonságáért, amelyek nélkül nem lehet igazi béke világunkban;
- lépjünk föl közvéleményt formáló módon minden hidegháborús törekvés ellen és még nagyobb erővel vegyünk részt a népek közötti megértés és bizalom építésében;
- hívjuk föl kormányainkat a fenti célok munkálására és segítsük őket azok elérésében.

4.

A veszély igen nagy, de nem leküzdhetetlen. Az élet és békeség Istene a reménységünk. Ez a reménység adjon erőt mindannyiunknak az állhatatos imádkozásra és fáradhatatlan, közös szolgálatra népünk és minden nép békés, boldog jövőjéért! Bízunk Urunk ígéretében:

„A jövő a béke emberé!” (37. zsoltár).

„Hasznos tanácskozás”

— Pestlőrinc —

Kádár János, az MSZMP első titkára március 30-án fogadta dr. Bartha Tibor református püspököt, az Országos Béketanács Egyházközi Békabizottságának elnökét és Bíró Imre kanonokot, az Országos Béketanács Katolikus Bizottsága főtitkárát.

A beszélgetés során Kádár János kifejezésre juttatta elismerését a két szervezet rendezésében március 29-én, a Parlamentben megtartott nagy jelentőségű országos tanácskozás eredményes munkájáért, amely hamarosan hozzájárul a hazai vallásfelekezeteknek a békés jövő érdekében együttesen kifejtett fáradozásaihoz.

Az egyházközség tíz Unitárius Énekeskönyvet kapott ajándékba a budapesti gyülekezettől. „A jókedvű adakozót szereti az Úr.”

Az egyházközség április 1-én tartott gyülekezeti napján áhítatot mondott Huszti János budapesti lelkész.

Budai Ilona a töle megszokott kedves közvetlenséggel énekelt — részben saját gyűjtésű — erdélyi és felvidéki népdalokat, művészi átéléssel.

Kürthy Réka és Bartha Anikó két

hegedűszámmal emelte az áhítat hangulatát. Végül Damokos Albert vetített képeket mutatott be unitárius templomokról.

Az estélyen megjelent dr. Ferencz József püspök és dr. Kiss József főgondnok-helyettes. Műsor után a gyülekezet asszonyai vendégül látták a megjelenteket.

A húsvét első napján tartott istentiszteleten dr. Jakab Jenő lelkész prédikált, dr. Ferencz József püspök mondott úrvacsorai ágendát. Az úrvacsorai kenyeret Balogh Béláné pénztáros, a bort Kozma János gondnok adományozta. Közel hetvenen vettek részt az istentiszteleten.

ADATOK

A budapesti unitárius egyházközségben öt esztendővel az első lelkész, Derzsi Károly beiktatása után, örvendetes fordulat állt be. Budapest Főváros Tanácsa 1885. július 13-án kelt 24 314/1885. számú végzése alapján az egyházközségnek ajándékozta templom és bérház építésére azt a telket, melyen 1888–1890 között felépült templom és bérház ma is áll.

Pecz Samu műépítész professzort bízták meg a templom és a bérház építési tervének kidolgozásával, és a Holuspach cég ajánlatot tesz a bérház felépítésére, 50 évi haszonélvezetre. A lelkész örömmel jelenti, hogy a kolozsvári főtanácsan a „közhangulatot” megnyerte a templomépítéshez.

Érdemes megemlíteni azt, hogy 1888. április 20-tól a templom felszenteléséig kik voltak az egyházközség elöljárói. Lelkész: Derzsi Károly, első gondnok: Hajós János, másodgondnokok: dr. Bedő Albert és dr. Székely Ferenc, jegyzők: Becsák János és Telkes Simon, pénztárnok: Kovács Gyula, egyházfi: Ajtai József.

Keblitanácsi tagok, helybeliek: Beniczky Gábor, Daniel Gábor, Ferencz Károly, Gál Jenő, Grádl Sándor, Almádi Sándor, dr. Hatala Péter, Jakab Elek, Józsa Mihály, Kozma Gyula, Sebes Pál, Szent-Iványi Gyula, Székely Elek, Ürmösi Miklós, Malatinszky György, Nagy Károly herceg Odescalchi Arthur.

1889-ben a lelkész fizetése 1600 Ft, szálláspénze 654 Ft és irodai átalány 48 Ft. A lelkész rendkívüli személyi pótléka 100 Ft, és utazásokra 250 Ft.

Ebben az időben ugyanis a budapesti egyházközség lelkésze időnként meglátogatta a fiatal segédlelkészek vezetésé alatt működő hódmezővásárhelyi és polgárdi gyülekezeteket; évente legalább két alkalommal ellátogatott az orosházi, a mezőberényi és vilonyai fiók-egyházközségekbe. Istentiszteletet tartott többek között Szabadkán is.

A gyülekezet bánatára 1889-ben Buzogány Áron a gyülekezet tulajdonképpen első lelkésze volt titkára, vallás- és közoktatásügyi miniszteri osztálytanácsos elhalálozott.

Ezekben az években az egyik közgyűlésről örömmel jegyzi föl a krónika, hogy azon részt vett báró Orbán Balázs budapesti egyháztag is.

1889-ben az egyházközség életében jelentős változást okozott az, hogy Hajós János, aki kezdettől fogva betöltötte a gondnoki tiszteletét, Erdélybe hazaköltözött, és így helyébe 1889. április 14-től Kálnoki Bedő Albert államtitkárt választották meg. Ebben az évben már fog-

lalkoznak azzal is, hogy orgonáról gondoskodjanak az épülő templom részére, és az aradi Dongel cégnél 1300 Ft-ért megrendelik az orgonát, mely az asztalos munkákkal együtt 2150 Ft-ba kerül.

Megállapítják a főbejáratnál jobbról, illetve balról falba illesztendő emléktáblák szövegét, úgy, amint az ma is ott olvasható.

Gondos körtekintéssel följegyzik azoknak a világi és egyházi személyiségeknek a nevét, akiket a templomavatási ünnepélyre meghívnak. Ezek között a református és evangélikus lelkészek mellett szerepel Magyarevich görögkeleti szerb pap és Köhn zsidó főrabbi is.

A tölgyfából rendelt úrasztala 160 Ft-ba került. Ma is azt használjuk.

A budapesti egyházközség miszsiói munkát is végzett az Unitárius Kis Könyvtár szerkesztésével és kiadásával, mely elsősorban Derzsi Károly munkásságát dicséri. 1890-re már a sorozat 37–39. száma jelent meg. Érdemes felemlíteni, hogy a sorozat mérlege az alapítástól kezdve nyolc év alatt 1016 Ft bevételt és 978 Ft kiadást mutatott.

1899-ről áll rendelkezésünkre az a statisztikai adat, hogy a polgárdi s. lelkész gondozásában 337 lélek, a hódmezővásárhelyiében 719 lélek, a budapesti gondozásában pedig közvetlenül 819 lélek áll, így a budapesti gyülekezet összesen 1875 lelket gondozott. A krónika megjegyzi, hogy a megalakuláskor csak 223 lelket tartottak nyilván.

1890. június 11-én tartott püspöki vizsgálaton, üdvözlő beszédében a püspök megemlíti, hogy az alakulás óta ez a negyedik püspöki vizsgálata.

Megállapítja, hogy „a kor amaz áramlatával szemben, mely a vallást és egyházat másodrendű dolognak tekinti, legtöbbször háttérbe szorítja, kissé merész vállalkozás volt a fővárosban egy anyaegyházközség megalakulása. De Isten megsegített, s annyira vitte ügyünket, hogy ma már egy gyönyörű templom és épület, mint külső látható jelvények is támogatják, s mint hisszük, biztosítják is azt a tényt, hogy hazánk fővárosában unitárius egyházközség van, működik és áll.” Beszédét befejezve kéri, hogy „örizzék meg a hívek jövőre is buzgalmukat és áldozatkészségüket, sőt fokozzák és erősítsék azt; mert kevesen vagyunk, s ezért sokszoros a buzgalmat, hűséget és tevékenységet kell bizonyítani”.

1890-re fordulva a lélekszám 819 volt, 303-mal több. E három év alatt 274-en tértek át s ugyanezen idő alatt 32-en léptek ki. Az iskolaköteles gyermekek száma 48.

A templom építésének költségeihez az angliai és amerikai unitáriusok is hozzájárultak.

Közli: Dr. Ferenc József

HÁROM TANULMÁNY

Az Irodalomtörténeti Közlemények 1983. évi 1–3. összevont számait a Klaniczay Tibor 60. születésnapjára szánt tanulmányok tették gazdaggá. A 310 oldalas kötetben három unitárius vonatkozású tanulmánnyal találkozunk, melyeket az alábbiakban, közlésük sorrendjében, röviden ismertetünk.

Balázs Mihály: Dávid Ferenc válasza Fausto Sozzininak.

„Mi tette szükségessé, hogy *Blancdrata*, a nagy befolyással rendelkező orvos és diplomata, az egyház seniora — írja az első mondatokban a szerző —, az az ember, akit a kortársak a kelet-közép-európai antitrinitarizmus szálláscsinálójának tartottak, felleljen egykori harcostársa ellen?”

„A tisztázást azonban legalább két körülmény is megnehezíti, egyfelől, kétségtelenül, a források csekély volta. Nincsenek meg a korabeli Erdélyben oly szokatlan per hivatalos állami iratai... másfelől... a mégis rendelkezésünkre álló forrásokat heves polemikus indulatok diktálták, s ez komoly nehézséget okoz.”

A szerző három tézist ismertet. Elsőként Pirnát Antal 1961-ben megjelent német nyelvű tanulmányát, mely szerint „Dávid bukását az okozta, hogy intézményesíteni akarta azokat a racionalisztikus dogmatikai eredményeket, amelyeket a 70-es évek radikális antitrinitáriusai, főleg Sommer és Palaeologus elértek.”

A második megítélési szempontot az az időközben előkerült dokumentum nyújtja, mely Leleszi János jezsuitának, a kortársnak, Rómába küldött jelentését tartalmazza Dávid Ferenc peréről. Ez a Leleszi-féle jelentés *Bodor András* magyar fordításában a kolozsvári Korunkban is megjelent. Erről a szerző nem tesz említést.

A harmadik koncepció ugyancsak a Pirnát Antalé, melyet 1979-ben a siklósi konferencián tartott előadásában ismertetett, s utóbb olasz nyelven jelent meg „Il martire e l'uomo politico Ferenc David e Biandrata” címmel az Akadémia által kiadott kötetben. Itt Pirnát úgy vélekedik, hogy 1578 táján Dávid Mathias Vehe-Glirius hatása alá került.

Balázs Mihály részletesen elemzi Dávid Ferencnek Socinushoz írt téziseit, és konklúzióját a következőkben foglalta össze:

„A legjelentékenyebb kortárs (Socinus), vagy közel kortárs nonadorandisták mezőnyén végigpillantva, tehát azt látjuk, hogy a Krisztus nem invokálásának problémája egvájuknál sem jelentkeztet olyan kizárólagossággal, mint Dávidnál. Másrészt azt is hangsúlyoznunk kell, hogy — Glirius kivételével — a felsorolt nonadorandisták világosan elhatárolták magukat a szektás tendenciáktól. Az kockázat nélkül állítható, hogy az általunk elemzett Dávid-mű ilyen

természetű garanciákat nem tartalmaz. Szerzőnk megszállott és ugyanakkor éles logikával tárja fel a sociánus krisztológia ellentmondásait, s úgy tűnik, egyáltalán nem fordít figyelmet arra, hogy az általa vallott felfogásnak milyen következményei lehetnek."

PIRNÁT ANTAL: CHRISTIAN FRANCKEN EGY ISMERETLEN MUNKÁJA

Christian Franken, Dávid Ferenc halála után került Erdélybe, és a szerző által ismertett munkája a 90-es évek elején keletkezett és jelent meg.

Erről a munkáról Keserü Bálint szegedi professzor már az 1979. évi siklósi konferencián is szólt. Frankenről a lengyel L. Szczucki tollából alapos életrajz jelent meg, mely magyar fordításban is olvasható (Két XVI. századi eretnek gondolkodó: J. Palaeologus és Ch. Francken. Budapest, 1980.)

DÁN RÓBERT: ERASMUS JOHANNIS „VILÁGOS BIZONYÍTÉKAI"

A Dán Róbert által ismertett Erasmus Jánosról Gál Kelemen is megemlékezett a kolozsvári kollégium történetéről írt munkájában. Már innen tudtuk, hogy csak Dávid halála után egy évtizeddel került Erdélybe.

Egyetértünk Dán záró megállapításával, hogy „a több mint egy évtizedig Erdélyben élő és tevékenkedő német „ariánus” egyéni ideológiai nézeteit az Újszövetség betű szerinti értelmezéséből merítette... A további kutatások feladata lesz meghatározni követői körét, eszmerendszere utóéletét. De addig is jogosultnak látszik, hogy az 1584-ben (400 évvel ezelőtt) kiadott „Világos bizonyítékok”-at besoroljuk az erdélyi eszmetörténet eddig ismeretlen forrásai közé."

— fj —

RELIGION OHNE GOTT

A Deutsches Pfarrerblatt 1983. évi 9. számában ismertetést olvastunk dr. Hubertus Mynarek volt bécsi teológiai professzor „Religion ohne Gott” — Vallás Isten nélkül c. munkájáról dr. Andreas Rössler, az IARF I. sz. bizottsága elnökének, stuttgarti evangélikus lelkésznek a tollából. Az ismertetést az alábbiakban átvesszük.

A szerző a mai vallásosság tendenciáiról kívánt képet nyerni 4000 személynek, valamint különböző vallási szervezeteknek szétküldött kérdőív elemzése alapján. Közel 2000 kérdőív érkezett vissza. A megkérdezettek ezeken részben vallási tapasztalataikat, részben az egyházzal és Istennel kapcsolatos saját állásfoglalásukat írták le.

A megnyilatkozások némelyike fi-

gyelemre méltó színvonalról tesz tanúságot. Olyan mai világnézeti vívódás kifejeződéséről van szó, mely a magunk vallási életrajzának jobb megértésére is ösztönöz. Komolyan veendő kérdésfelvetésekkel is találkozunk, melyek az egyházak hitellességét (őszinteségét) érintik, szemükre vetve hatalmi érdekeltségeiket, érzelmi beszűkülésüket és dogmatikus merevségüket.

A megkérdezettek — ifjak meditációs, illetve új vallási csoportjai, a negyven éven felüliek közül főleg unitáriusok és szabadelvű tagok, néhány „zöld”, továbbá az írásbeli válaszok 73%-a alapján, a szerző úgy véli, hogy „az Isten nélküli vallásosság mindinkább kialakulóban van” (122. l.). Úgy látja, hogy a vallás nélküli emberekről alkotott tézisek hitelüket veszítették. Egyfelől a személyes Istenbe vetett hitet vallók, másfelől az ateisták csoportjával szemben egy harmadik, többé kevésbé panteisztikus lehetőséget állít, melyet a szerző „ateista vallásosságnak”, illetve „személyes Isten nélküli vallásosságnak” mond. A volt katolikus teológiai professzor e mellett a lehetőség mellett áll ki. mégpedig egy „ökologikus vallásosság” mellett (Ökologikus itt: környezetéhez szervesen viszonyuló-t jelent. Ford.), mondván, hogy „az ön-elkötelezettség érzése (das Sich verpflichtet Fühlen) a mindenlét-tel (All-Sein) szemben, az Isten nélküli vallásos ember számára gyakran tudatos és felelősségteljes odaadást, a világmindenség nagy fejlődési tendenciáihoz, erkölcsi értelemben is vett továbbfejlődésében való kapcsolódást jelent” (125.).

Felróható az egvébként gondosan bizonyító szerzőnek, hogy elnagyoltan értelmezi a személyes Istenbe vetett hitet. Hiszen a „személyes Isten” megnevezés jelentése: a létezés alapja, tehát személyen feletti (überpersönlich) nem pedig személy nélküli (unpersönlich), vagy személyen alatti. A lényegben Mynarek sem távolodik el annyira, amikor a „mindenség-létezés” (All-Sein) — amelyben ő „elkötelezettnek, odafordulónak (angesprochen) és elkötelezettnek érzi magát” — így írja körül: „Az Isten nélkül vallásos emberek ezt a „mindenség létezés” a Valóságnak ezt az Egészét, az Univerzumot (mindenséget) jóllehet személytelennek, de egyáltalán nem szellem-, lélek- vagy intelligencia (értelem) nélkülinek fogják fel” (125. l.). A Mynarek által nyomon követett etikai alapelveknek egy „kozmosz vagy akár ökológikus-humanista vallásosság”-nak (217. l.) egy személy feletti (transpersonal) istenség-felfogás keretében megvan a maga igazsága. Végül eredményben a megfelelő istenség-felfogás kérdését csak egy mértékadó kinyilatkoztatás válaszolhatja meg. Mindenesetre a keresztény hit nem mondhat le a személyes katógoriákról akkor, amikor a létezés titka mint szeretet a Názáreti Jézusban megtestesül.

(Fordítás)

VILÁGOSSÁG

A materialista világnézeti folyóirat 1984. évi első száma részben az 1983. Sopronban tartott dialógusról, részben Luther Márton születésének 500. évfordulójáról emlékezett meg.

A tartalomban gazdag számban dr. Nagy Gyula püspök, dr. Pröhle Károly, dr. Kocsis Elemér, dr. Fabiny Tibor teológiai professzorok, és számos marxista tudós tanulmánya jelent meg.

A Debrecenben működő Bitskey István egyetemi tanár „A magyarországi reformáció kialakulása és fejlődésének tendenciái” című tanulmányából idézzük az alábbi, az unitarizmusra vonatkozó részt, mely „A reformáció újabb hullámai” fejezetben látott napvilágot.

„A református egyház ugyancsak kétfrontos harcban szilárdulhatott meg: egyfelől a lutheranizmustól és katolicizmustól, másfelől azonban az antitrinitarizmustól kellett elhatárolnia magát, s ez a tény talán inkább segítette, mint gátolta autonóm hitvallásának és intézményrendszerének kialakulását. Az összűzet ekkorra már — Szervét halála óta — mind Róma, mind a másik két nagy protestáns felekezet a szentháromságtagadókra zúdította, s ebben végül is közös álláspont alakulhatott ki a minden egyéb téren szembenálló felekezetek között. A sornak azonban még mindig nincs vége: az Erdélyben és Lengyelországban rövidesen kiépülő unitárius egyházon belül is további osztódás zajlott le. Adorantisták és nonadorantisták álltak egymással szemben, majd a rabbinikus irodalomhoz, a a chiliasmushoz és az Ótestamentum egyedüli érvényességéhez forduló szombatos szekta jelent meg a Luther elindította mozgalom legvégső hajtásaként, sőt egyes eretnekké nyilvánított teológusok (pl. Jacobus Palaeologus) még a vallások (kereszténység, buddhizmus, mohamedanizmus) teljes egyenjogúságának gondolatáig is eljutottak. Velük együtt válhat csak teljessé a reformációról rajzolt összkép, amelynek minden mozaikját ezúttal nem illeszthettük be helyére, mégis úgy véljük, említésüknek most is, a reformáció elindítójának jubileumán, helye van. Már csak azért is, mert Magyarország szinte valamennyi reformációs áramlatnak megjelenési színtere volt, s azon igen kisszámú európai országok közé tartozott, amelyeknek reformációs színeke a legtarkább, vallási ideológiája a legellentétesebb nézeteket és eszmerendszereket is befogadta."

A levél c. jelenik meg a svájci magyar nyelvű protestáns gyülekezetek értesítője, melynek legutóbbi, 1983. decemberi számából megtudjuk, hogy karácsonykor a következő svájci városokban tartottak magyar nyelvű istentiszteletet, a legtöbb helyen úrvacsora osztással egybekötve: Basel, Bern, Biel, St. Gallen, Baden, Luzern, Zürich. Az istentiszteleti szolgálókat négy magyar református lelkész látta el.

Bartók-szobor New Yorkban

A Magyar Népköztársaság adományából Benedek György szobrászművész alkotását január 26-án avatták fel a világszerte ismert Julius zenei főiskola dísztermében.

A felavatáson jelen volt a Magyar Népköztársaság New York-i főkonzulja és dr. Harrington Donald ny. unitárius lelkész, hazánk régi barátja. A felavatást Bartók Béla főgondnokunk végezte. A megemlékezést a főiskola vezetője tartotta.

KÖNYVJELZŐ

E címen a Magyar Nemzet c. napilap 1984. jan. 31-i számában vezércikk jelent meg Búza Péter tollából. Innen idézzük az alábbiakat:

Minden kultúrának lehetnek olyan kincsei, amelyeknek érvényessége nem ér véget az országhatároknál, s amelyeknek megmentése, feltárása, közzététele közös érdeke a közös múlt iránt érdeklődő nemzeteknek.

Defensio Francisci Davidis — Dávid Ferenc védelme. Ez annak a kötetnek a címe, amely egy új könyvsorozat első tagjaként bizonyítja: a magyar földön született szellemi értékek is méltónak bizonyulhatnak a közös áldozatvállalásra. Ezt a munkát ugyanis egy nemzetközi alapítvány anyagi támogatásával adta közre az Akadémiai Kiadó. A Hollandiában bejegyzett Bibliotheca Unitariorum arra vállalkozott, hogy finanszírozza a XVI. századi szentháromságtagadó iratok újbóli megjelenését, s bemutatkozásul az erdélyi magyar Dávid Ferenc szellemi hagyatékát választották. A munka szakmai irányítására pedig egy magyar tudományos testületet, az Akadémia reneszánszkutató csoportját kérték fel.

Dávid abban az Erdélyben gyakorolta egyházfői hivatását, amely 1567-ben — Európában elsőként — elismerte a vallásszabadságot, s így minden hite miatt üldözöttnek menedéket nyújtva, a szellem, a gondolat szárnyalását megbéklyózó dogmák ellen küzdők második hazájává vált. Hagyatékuk sorsa mostohán alakult: az elveiket taglaló iratokat tűzzel-vassal pusztította a felekezeti türelmetlenségben tobzódó utókor, csonka töredékes példánvok maradtak ránk műveikből, gyakorlatilag hozzáférhetetlenek. Az alapítvány fakszimile kiadásai ezen a helyzeten változtatnak, szép példáját adva a nemzetközi tudományos egvütműködésnek, amely a közös áldozatvállalástól sem riad vissza.

(A szövegben nyilván elírás az 1567-es évszám. Minden bizonnyal az 1568-ban Tordán tartott országgyűlés határozatára kíván utalni — Szerk.)

SAINT-EXUPÉRY IMÁDSÁGA

Uram, felkél országom felett a nap. Úgy adatott meg nekem ez a reggel, játékra készen, mint a hárfa. Uram, egymás után lépnek ki a fényre városok, pálmaligetek, szántóföldek, olajfaültetvények.

És miért panaszkodnám az emberek miatt? Ezen a hajnalon olyanoknak fogadom el őket, amilyenek. Igaz, hogy vannak köztük, akik most készülnek bűnre, forralnak árulást, eszelnek ki hazugságot, de vannak mások is, akik viszont munkára, szánalomra vagy igazságtételre készülnek. Igaz, persze, hogy szebbé akarván tenni szántóföldemet, én is kidobálom a követ, kitépem a tövist, de anélkül, hogy gyűlölném a követ vagy a tövist, mert nem érzek egyebet, csak szeretetet.

Mert meglettem a békét, Uram, imádságom közben. Tőled jövök. Kertésznek érzem magamat, aki lassú léptekkel ballag fái felé.

(Új Ember)

ATOMMENTES ÖVEZET

A nagyvilágban egyre többen tesznek javaslatot különböző területek atommentes övezetté nyilvánítására.

1944. november 16-án Dűren városát egy értelmetlen amerikai légitámadás majdnem a földdel tette egyenlővé. A gyülekezet temploma és épületei annyira megsérültek, hogy újak építése vált szükségessé.

A támadás 39. évfordulóján Dűren (NSZK) város evangélikus lelkészei és gyülekezeti munkásai ülést tartottak, és azon templomukat és gyülekezeti épületeiket atommentes övezetté nyilvánították. Nyilatkozatukat az illetékes állami hatósághoz eljuttatták.

A lelkészek és a gyülekezet tisztában van azzal, hogy nyilatkozatuknak csak erkölcsi értéke van, de tették abból a mély meggyőződésből, hogy mindenki ott és úgy tiltakozik az új amerikai atomfegyverek telepítése ellen, ahogy arra alkalma adódik.

Néhány ember indította el azt a kereszténységet, melynek ma hívei vagyunk. Minden jó szót érdeme szerint meg kell becsülnünk.

Köszönjük, Dűren.

TOROCKÓ ÜZENETE

Az Igazság c. napilap 1984. jan. 11-i számában közölték Vernes András „Ősszel Torockón” c. festményét, melyen a Székelykő alatti városka látható.

Vernes András a kolozsvári Brassai Sámuel Ipari Liceum (a volt Unitárius Kollégium) tanulói sorából küzdötte fel magát művésznak. Korábban nyomdában is dolgozott.

A képet és általában Vernes András művészetét az alábbiakban ismertették:

A torockói táj egyediesítő, uraló eleme — sokszor megírták — a Székelykő: roppant tömegével, a falu fölé emelkedő félelmetes tömbjével. Ez adja meg — többek között — Vernes művészetének sajátosságát is. Az első rátekintésre is mi tűnik szembe? Még a középiskolában tanultuk, hogy a rónaságot bemutató vásznak alacsony láthatárúak, fölük nagy kékség vetül, a képeknek alig egyharmada jut a föld ábrázolására, s kétharmad marad az égboltnak. A havasok ábrázolói viszont fordítva, a föld részletezésére szánnak több teret, s a légmagasságot csökkentik a kép felső harmadára. Vernes még ennél is szűkebb markú: akár a Székelykő, akár a Tilalmas álljon a kép háttérében, írombaságuk felér majdnem a felső rámaig, alig jut ott néhány ujjnyi sáv a mennyboltnak. Mindez híven jellemzi a torockói táj zordságát, zártságát. De sziklák szürkése, öregsége is ott van képein: jól kimutatható a sok komor, fakó, mord árnyalatban. És a szirtek vagdaltsága, szabdaltsága, üressége, odvasága, egész karsztos külleme? Ugyancsak ott van Vernes vonalvezetésében, ecsetkezelésében: sehol egyetlen egyenes vonal, szabályos ív, pontos félkör, nem, itt minden összetört, megszakított, behorpadt, leroskadt, elgörbedt — akárcsak a Nagyárok sziklaszállai vagy a vár falai. Pontosítsunk nyomban: az összetörtség nem jelent a képen megtörtséget, ernyedtséget. Nem. Vernes ecsetvonásai éppen markánságukkal, erős kontúrjaikkal, élénk kontrasztjaikkal tűnnek ki. Ez is a torockóiak sajátossága: a bányamélylyel, kohótűzzel, izzó vassal, köves talajjal való sokszázados küzdelemben nyert edzettség. Meglepő, mennyire sikerült ezt a különvaló torockóiságot a festőnek visszaadnia.

Herédi Gusztáv

Szeretetvendégség

Minden benne van ebben a szóban, amely jelenti egy kedves, unitárius esemény gyakori ismétlődését, azt a szombat esti néhány órát, amelyen évtizedek óta találkozik e kis közösség Istennel.

Szeretetvendégség. Milyen szép és meghatóan kifejező összetett szó. Benne van a mai ember hite, hogy nem lehet szeretet nélkül élni; hogy nem lehet úrrá a világon a gyűlölködés, a pusztítás romboló szelleme.

Tárkányi Imre

IFJÚSÁGI BIBLIAÓRÁINKRÓL

MI IS SZÓT KÉRÜNK

Hosszú idő telt el az Unitárius Ifjúsági Találkozó hódmezővásárhelyi eseménye óta.

Nagy örömmel számolhatok be arról, hogy a kis csapat él, létezik, gyarapodott, és céljaiból jónéhányat sikerült is megvalósítania.

Az egyik legfontosabb eredmény, hogy a budapesti gyülekezet keretében létrejött ifjúsági bibliakörünk, mely rendszeresen (kéthetente, hétfőnként) találkozik a püspöki hivatal tanácstermében. Ezek az este-ken imádkozunk, modern gitárkísérettel írt zsoltárokat énekelünk, és vitatkozunk mindnyájunkat érintő kérdésekről. A múlt év végén, Szász János lelkész által összeállított sorozat kezdődött el, melynek keretében, nemcsak Istenről, Jézusról, a Bibliáról, hanem világi témákról, így a szerelemről, házasságról, a nagyvárosi elmagányosodásról, valamint filozofikus jellegű témákról: a szabadságról, a szeretetről, vagy az örökéletéről beszélgettünk. Közös estéink bevezető vitaindító előadásait hol ifjúsági bibliakörünk tagjai, hol külső előadók vállalják. Beszélgetéseink során a legkülönbözőbb vélemények csaptak össze, olykor magas hőfokon, de mindig a másik elgondolásának tiszteletben tartásával.

Létszámunk jóval meghaladja már a Hódmezővásárhelyt szerepelt kis társaság létszámát, és alkalmanként új tagokkal szaporodunk. Az elmúlt időszak egyértelműen bebizonyította, hogy a hétfői találkozók valós igényt elégítenek ki. Olyan törekvésekről van itt szó, mely a fiatal korosztályban ébredt fel, és olyan erőről, mely mind nagyobbá válva, nemcsak szeretett egyházunk jelenlegi, de jövőbeni érdekét is szolgálja. Összejöveteleinken rendszeresen jelennek meg idősebb látogatók, s ha idejük engedi, lelkészeink is. Így Szász János rendszeresen, de Huszti János és Bencze Márton lelkészek is voltak köztünk.

Megvalósított céljaink közül nem kevésbé fontos, hogy minél több egyházi eseményen vegyünk részt, s így a gyakorlati életből is kiveszszük a részünket. Januárban nagyszerű műsoros estét adtunk a Hőgyes Endre utcai gyülekezetben, ahol az épp Budapesten tartózkodó

Jan van Goudoever holland remonstráns professzor is velünk énekelt. Majd ugyanitt februárban farsangi mulatság keretében találkoztak a régi és a mai fiatalok. Eredeti székely gyűjtésből származó villámréfkák elhangzása, majd az elmaradhatatlan gitármuzsika után következett az est fénypontja: Vada-dy Attila kántorunk bűvészműtá-ványai. Az egykori unitárius fiatalok nagy örömmel számoltak be saját egyházi megmozdulásaikról.

Az istentiszteleteken egyre gyakrabban felhangzó gitárzenés zsoltárok is mindinkább elfogadott részei egyházi életünknek. Így Mikó Gergő esküvőjén is a liturgia részét képezte a vallásos tartalmú, modern ritmikus zene.

Ifjúságunk közül néhányan már több ízben felkeresték Sándor Margit atyánkfíát, aki Buzogány Kálmán lelkészünk unokahúga. Az idő-sődő hölgy, aki mozgásában erősen korlátozott, minden alkalommal nagy szeretettel fogadott bennünket, és örömmel hallgatta gitáros zsoltárainkat.

Az ifjúsági bibliakörök során merült fel az a nagyszerű gondolat, hogy ifjúsági istentiszteletet tart-sunk, teljesen megújított liturgiával, melynek lényege, hogy a szertar-tásban mind többen vegyünk részt aktívan. Az istentisztelet időpontja: 1984. június 18., este 6 óra, a Nagy Ignác utcai templomban. A lap ha-sábjain keresztül is szeretettel vár-juk, fiatal, és lélekben fiatal hí-veinket.

Úgy gondolom, hogy a fentiek is azt igazolják, hogy nem alaptalan remény az ifjúság újbóli megjele-nése egyházi életünkben. Hogy en-nek a ténynek milyen jelentősége van egyházunk jövője szempontjá-ból, azt nem kell hangsúlyozni. If-júsági körünk vezetője, Szent-Iványi Ilona lelkész, fáradságot nem ismerő, lelkes munkája révén, ma már bizvást állíthatjuk, hogy az unitárius egyház is megtalálta az utat azokhoz, akik a jövőt képviselik.

Mind szélesebb körűvé váló bib-liakörünk akár mottójául is választ-hatná Madách Imre halhatatlan so-rait:

„Karod erős — szíved emelkedett: Végtelen a tér, mely munkára hív.”

— k — a

Füzesgyarmat

Márc. 8-án dr. Ferencz József püspök Bajor János püspökhelyettes társaságában — utóbbi egyben a füzesgyarmati gyülekezet lelkésze is — meglátogatták az unitárius templomot és gyülekezeti termet. Bökfi János gondnok társaságában megállapították, hogy az anyaköny-vek és egyéb ingóságok a gyüleke-zeti teremben megfelelő biztonság-ban vannak.

A templom egyértelműen renová-

lásra szorul, melynek lényege a templom külső falának tartós festé-ekkel való lefestéséből állana, mi-után az apróbb vakolási és asztalos-munkákat elvégeztették. Utóbbiak tárgyában Bökfi János gondnok már megfelelő lépéseket tett.

A templomban a szószéken és az úrasztalán új, szép terítőket talál-tak, melyeket özv. Kovács Béláné ajándékaiként öriz és használ most már a gyülekezet.

A vizsgálat rendjén intézkedtek, hogy a megfelelő költségvetést kér-jék be. Püspök tájékoztatta az elől-

járokat, hogy Budapesten őriznek egy 12 000 Ft-os betétkönyvet, mely annak idején özv. Kincses Lászlóné adományából került még nevezett életében a központ kezelésébe a templomrenoválás céljára.

A gyülekezet tagjai sorában ke-vés a házasságkötés és a kereszte-lés, és a lelkész leginkább a halot-tas anyakönyvet használja az elmúlt évek folyamán. A kicsiny nyáj azon-ban a gondnok tájékoztatása sze-rint egyházfenntartói adományait jó rendben befizeti a gyülekezet pénz-tárosa, Ungi Erzsébet kezéhez.

A látogatókat Bökfi Jánosné, gondnokunk felesége látta vendé-gül otthonában igazi füzesgyarmati szívességgel és szeretettel elkészí-tett ebéden.

Az Unitárius Élet támogatói

Az elmúlt hónapok rendjén la-punkat külföldről Bartók Péter — néhai Bartók Béla kisebbik fia, egy-kori cserkészcsapatunk tagja támo-gatta jelentős adományával.

Balogh Ivánné, sz. Gálfi Ilona ka-nadai lakos itthon járt gyógyke-zeltetés céljából. Néhány ajándékot is hozott magával egyházunknak, szép terítőket és néhai édesapja, Gálfi Lőrinc egykori teológiai pro-fesszor könyveiből néhányat. La-punk támogatására 1000 Ft-ot adott.

Dr. Török László orvos és felesége Ausztráliából küldtek csekket la-punk fenntartására.

A hazai adakozók száma is jelen-tős volt. Az év elején özv. dr. Kalo-tai Tiborné férje emlékére, a nem-régiben elhalt dr. Imre Lázár zala-egerszegi főorvos emlékére pedig özvegye küldött 1000—1000 forintot. Néhai Molnár István emlékére leá-nyai: Róza, Irén és Erzsébet 500 Ft-ot, egy magát megnevezni nem akaró rubindiplomás pedagógus és Koszta Teréz ugyanennyit, Csató Andor 400 forintot, Sárospatakról meg Koroknay István 200 forintot küldött.

Köszönjük!

KÜLFÖLDI HÍREK

Barót város unitárius gyülekezetébe nevezte ki dr. Kovács Lajos püspök az amerikai tanulmányútról hazatért Kis Alpár lelkészt ápr. 1-től.

Az Inquirer című angol szemlében Da-vid Odgen az IRF elnöke kedvesen emlé-kezett vissza budapesti látogatásukra és a debreceni templomban tartott istentisz-teletre, melyen a kocsordi gyülekezet beregi szórványának egyik tagjától egy kézzel festett unitárius címet kapott ajándékba.

Gidófalvy István ismert erdélyi gyógy-növénykutató 95 éves korában elhunyt. Marosvásárhelyt helyezték örök nyuga-lomra. Néhány nettel követte felesége: Özv. Gidófalvy Istvánné sz. Pataky Etelka festőművész 86 éves korában el-hunyt. Marosvásárhelyt helyezték örök nyugalomra az unitárius egyház szertar-tása szerint. Az elhunyt festette azt a to-rockói úrvacsorai képet, mely a lelkési iroda falán látható. Emlékezetét meg-örizzük.

KÜLFÖLDI HÍREK

„Emberiességgel a békeért” gondolat jegyében a világ vöröskeresztjei 1984-ös kongresszust tartanak, s ezzel kapcsolatosan rendezik meg a II. Vöröskereszt béke világkonferenciát. E munkában a hazai Vöröskereszt is tevékenyen részt vesz.

Szent-Iványi Iлона angolai útibeszámolója és több más írás terjedelmhiány miatt lapunk következő számára maradt.

Szabó József pestiőrinci alapító presbiter hosszas betegség után elhunyt. Emlékét kegyelettel megőrizzük.

Legifj. Bökfi János, fűzesgyarmati gondnokunk unokája, súlyemelésben ifjúsági világbajnokságot nyert 1982-ben, és ugyanezen évben Brazíliában vett részt súlyemelő világvárményen. A fiatal ember, most már az ifjúsági sorból kiválva, tovább folytatja eredményes sportpályafutását.

Weltler Jenőt, a Lutheránia énekkar karnagyát, a jeles zenepedagógust évtizedes egyházzenei munkája elismeréseként az Evangélikus Teológiai Akadémia díszdoktorává avatta. Mi is szeretettel köszöntjük.

Dr. Imre Lázár ny. kórházi főorvos, Zalaegerszegen 79 éves korában elhunyt. Püspökünk gyengélkedése miatt nem vehetett részt a gyászszertartáson, melyet márc. 12-én Szász János teológiai intézeti igazgató, lelkész végzett. Az özvegy, gyermek, unoka, testvér és a távolabbi rokonok gyászában őszinte szívvel osztozunk.

A Csongrád megyei Egyházközi Bizottság alakuló ülésén részt vett és felszólalt Kelemen Miklós szegedi lelkészünk.

A Hajdú-Bihar megyei Egyházközi Bizottság alakuló ülésén elnökké Arató Ferenc református kerületi főjegyzőt, elnökségi taggá Bajor János főjegyző-püspökhelyettest választották meg.

Sajtótájékoztatót adott a Lutheránus Világszövetség budapesti üléséről dr. Káldy Zoltán evangélikus püspök-elnökle alatt dr. Karl H. Mau a világszövetség főtitkára. Lapunkat dr. Jakab Jenő lelkész képviselte.

B. dr. Supka Magda művészettörténészt a Munka Erdemrend arany fokozatával tüntették ki.

Dr. Pozsonyi Lászlót, az Állami Egyházügyi Hivatal főosztályvezetőjét a Munka Erdemrend arany fokozatával tüntették ki jó munkája elismeréseként.

Dr. Finta István, a Reformátusok Lapja felelős szerkesztője nyugalomba vonult. Utóda Komlós Attila az eddigi felelős szerkesztő-helyettes.

Kecskeméti György az izraeliták lapja az Új Élet szerkesztője nyugalomba vonult. Utóda dr. Domján István főrabbi.

Dr. Bottyán János elhunyt után — melyről már megemlékeztünk — a Református Egyház szerkesztőjévé Duscza Ferencet, a Confessio szerkesztőjévé dr. Tenke Sándort nevezte ki egyháza főhatóságá.

Dr. Luzsa Endre szemészfőorvos, egyetemi m. tanár 82 éves korában ápr. 11-én elhunyt. Feleségével Pákey Sárával 48 évvel ezelőtt, ökumenikus házasságot kötöttek. A budai evangélikus templomban frigyükre püspökünk is kérte a jó Isten áldását a férj részéről szolgáló evangélikus lelképásztor mellett.

Gyógynövények a gyógyászatban c. a Medicina kiadásában 1984-ben összefoglalás jelent meg. A szerkesztő írók: Verzárné dr. Petri Gizella, dr. Nyiredy sz. dr. Mikita Klára és ifj. dr. Nyiredy Szabolcs, aki jelenleg állami ösztöndíjjal Svájcban folytatja kutatásait.

A debreceni Kossuth Egyetem néprajzi tanszéke kiadványában jelent meg Felhősné Császár Sárólta összeállítása a beregi textíliák lexikonáról. Az értékes összeállítás gazdag anyagot tár fel az érdeklődőknek.

Hódmezővásárhely gyülekezetünkben Hetényi Sándor v. gondnok 1000 forintot adományozott új énekeskönyvek vásárlására. Köszönjük.

Lackovszki Jánost, a baptista egyház nyugalomba vonult elnökét a Munka Erdemrend arany fokozatával tüntették ki. Utódjául egyhangúan Viczián János lelkészt, a SZET eddigi főtitkárát választották meg.

Az adventista egyház évi közgyűlésén Zarka Dénes elnök helyébe dr. Szigeti Jenő lelkészt választották az egyház elnökévé.

Egy magát megnevezni nem akaró hívünk néhány értékes könyvvel ajándékozta meg egyházi könyvtárunkat. Ezek között volt egy régi ötödik kiadású — Unitárius Káté, mely könyvtárunkban eddig nem volt meg. Köszönjük.

Agoston József korábban befizetett adományáról szerkesztőségünket nem értesítették, s ezért csak most tudjuk adományát megköszönni.

HÍREK

Ram Mohun Roy-nak az indiai Bramha Samaj egyház alapítójának sírját halála 150. évfordulóján az angliai Bristolban 1983. szeptember 27-én az indiai nagykövetség, a város főpolgármestere és az Indiai Társaság tagjai megkoszorúzták, a következő vasárnap pedig a bristoli unitárius templomban emlékünnepelet tartottak, melyen E. Wild lelkész szolgált.

A Freie Religion 1984. évi első számában megemlékezik dr. Heinz Schlötermann jubileumáról. A közölt képen Widder főpolgármester mellett püspökünk is látható. Dr. Pilick szerkesztő lelkész ugyanebben a számban képet közöl, melyen Losonczy Pál az Elnöki Tanács elnöke augusztus 29-én átnyújtotta a Magyar Népköztársaság Zászlórendjét püspökünknek.

Reus András az Evangélikus Élet egyik utóbbi számában 1977. évi adatok alapján statisztikai kimutatást közöl az Európában élő lakosság vallási megoszlásáról: 264 millió katolikus (a lakosság 40%-a), 75 millió ortodox (11,4%), 54,6 millió evangélikus (8,3%), 27 millió anglikán (4,1%), 16 millió református (2,4%) és még számos más felekezetű ember él. 222 millió ember nem tartozik egyetlen keresztény felekezethez sem. Az európai evangélikusok a világ evangélikusságának 74%-át alkotják.

Diplomáciai kapcsolat létesült az USA és a Vatikán között. Ez a kapcsolat 1868-tól 1939-ig szünetelt, mert ezt törvény tiltotta az Egyesült Államoknak. F. D. Roosevelt elnök személyes megbízottjának kinevezése óta több kísérlet történt a kapcsolatok helyreállítására, de azt amerikai belpolitikai okok megakadályozták. R. Reagan elnök nemrégiben hatályon kívül helyezte az 1868-as törvényt, és nagykövetet nevezett ki a Vatikánhoz.

Husadik évfolyamát kezdte meg az idén a Concilium című folyóirat, mely nevében is a Zsinat jegyelt hordozza. A folyóirat 1965-ben körvonalazta feladatait, és célul tűzte ki a második vatikáni zsinat szellemének propagálását közvetítését. Széles nemzetközi szerkesztőség áll a folyóirat élén, ez is dokumentálja azt, hogy az egész világ számára íródik, és külön rovatot szentel a harmadik világ teológiájának ismertetésére.

Finnország gyülekezeteiben diakóniai célokra az elmúlt évben 12 millió finn márkát gyűjtöttek. A segélyt külföldi és belföldi célokra használják fel. Zimbabwében kutakat, szivattyú-állomásokat és iskolákat építenek; otthon a vakok segítségére és a gyülekezetek munkájának támogatására használják fel.

Bruxellesben, a Magyar Házban, dr. Kiss István és dr. Szabó Lajos lelkészek többek közreműködésével előadást tartottak Luther Mártonról a jubileum alkalmából. Dr. Kiss István beszédében Dávid Ferenc reformációjának jelentőségét is méltatta.

Borsa Gedeon:

Hoffhalter-problémák

Magyar Könyvszemle, 1970. 86. évf. 4. sz. 368—373 p.

Melius Juhász Péter: „Az Szent Ianosnac tölt ielenesne... magyarázása” című, „Váradon 1568”-ban kiadott, és a nyomdász nevét fel nem tüntetett művét tárgyalja a szerző. Összefoglalja a szakirodalom fenti kérdéssel kapcsolatos sokirányú és eltérő véleményét. Végül megállapítja, hogy a fenti kiadvány két különböző nyomdász munkája, s két év különbséggel készült.

A főrészt a Hoffhalter nyomda terméke. Hoffhalter Rafael ugyan ki nyomtatta még ezt a református kiadványt, de a megjelenésére már nem kerülhetett sor, mivel ő 1567-ben felszerelésével együtt Váradot elhagyta, hogy ezután Kolozsvárt unitárius felfogású nyomtatványokat állítson elő.

Hoffhalternek az unitáriusokhoz való csatlakozása miatt Meliusszal megromlott a kapcsolata. Erre utal Melius 1568-ban az „Ajánlásában” való rész egy gúnyos megjegyzése: „Amaz Roszhalter Raphael pedig aki a szentháromságot megcsúfolta...”

Igen értékes a cikkben a Hoffhalter család eredetét, vándorlását és működését részletesen tárgyaló, több új adattal kiegészített rész.

LAPZÁRTA UTÁN: Szent-Iványi Iлона lelkész és Orbók Attila máj. 5-én Nagy Ignác utcai templomunkban kérték házasságkötésükre Isten áldását. Lapunk következő számában bővebben emlékezünk meg erről a szép alkalomról.

UNITÁRIUS ÉLET

Laptulajdonos

a Magyarországi Unitárius Egyház

Felelős szerkesztő és kiadó:

Szent-Iványi Iлона

V., Nagy Ignác u. 4. Budapest, 1055

Táv.: 113-094

Szerkeszti a szerkesztő bizottság

Terjeszti a Magyar Posta. Előfizethető bármely postahivatalnál, a Posta hírlapüzleteiben és a Postai Központi Hírlap Irodánál (KHI 1900 Budapest V., József nádor tér 1.) közvetlenül vagy postautalványon, valamint átutalással a KHI 215-96 162 pénzforgalmi jelzőszámra.

Evi előfizetési díj 54,— forint

Külföldre évi 63,— forint

INDEX: 25.842

Egyetemi Nyomda — 84.2415 Budapest, 1984
Felelős vezető: Sümeghi Zoltán igazgató

HU ISSN 0133-1272